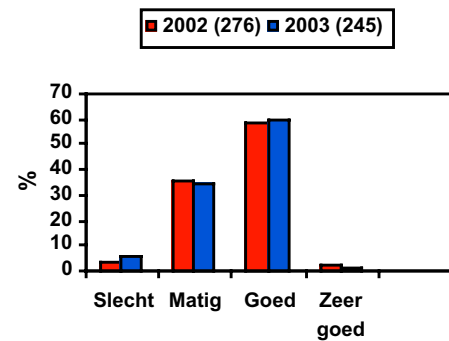

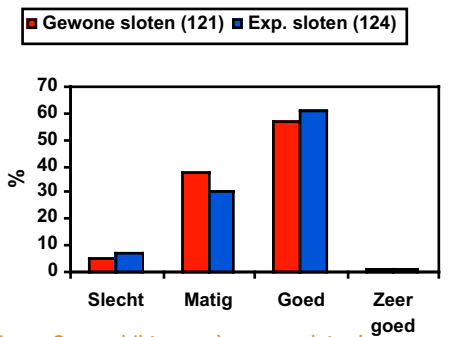
Hoe lagen de sloten erbij in 2003?

In 2002 hebben we voor het Slootexperiment op 71 veehouderijbedrijven een vooronderzoek gedaan. We wilden uitzoeken hoe veehouders op dat moment hun slootonderhoud uitvoerden en wat de kwaliteit van de sloten was. De kwaliteit bleek over het algemeen goed. We hebben daarover in de eerste nieuwsbrief al bericht. In de zomer van 2003 hebben we opnieuw de kwaliteit van 245 sloten op 64 bedrijven gemeten.

We hebben deze meting gedaan om op het eind van het experiment vast te kunnen stellen of de natuurkwaliteit verbeterd is in de sloten waar het onderhoud is veranderd. We zullen deze sloten aan het eind van het experiment dus opnieuw meten. We hebben de veehouders gevraagd om tussen deze twee metingen in de helft van hun deelnemende sloten op de gebruikelijke manier te onderhouden ('gewone sloten') en op de andere helft te experimenteren met veranderd onderhoud ('experiment sloten'). De eigenlijke resultaten van het experimentele onderhoud zullen dus pas na afloop van het experiment, in 2005, bekend worden. Naast de Biotoets, die zich vooral richt op de planten in een sloot, hebben we deze keer ook naar de verscheidenheid van diertjes in de sloot gekeken. Op drie verschillende plaatsen hebben we een net door de sloot gehaald en geteld hoeveel verschillende groepen diertjes we tegenkwamen. We kunnen de metingen uit 2003 gebruiken om enkele vragen te beantwoorden:

Figuur 1 verschil in slootkwaliteit tussen 2002 en 2003

Figuur 2 verschil tussen 'gewone sloten' en 'experiment' sloten'

1. Is de kwaliteit van de sloten tussen 2002 en 2003 veranderd?
De gemiddelde kwaliteit van de sloten, gemeten met de Biotoets, is niet veranderd (figuur 1). De individuele kwaliteit van de sloten echter wel. Het blijkt dat in ruim 40% van alle sloten een hogere of lagere kwaliteit is gemeten. Dit kan betekenen dat sloten van jaar op jaar kunnen veranderen in kwaliteit of dat toeval een grote rol speelt bij de beoordeling van sloten met de Biotoets. We hopen hier komende zomer meer over te weten te komen.
2. Voegt de meting van de diversiteit van dieren iets toe aan het onderzoek?
Dat lijkt wel het geval. Hoewel er een relatie bestaat tussen de score op de Biotoets en de diversiteit aan dieren (hoe hoger de score hoe hoger de diversiteit) is deze niet eenduidig. Bij een hoge Biotoets score komt ook wel een lage diversiteit voor en omgekeerd. De diversiteit aan dieren valt dus niet helemaal samen met de score op de Biotoets.
3. Verschillen regulier onderhouden sloten van experiment sloten?
Gemiddeld verschilt de kwaliteit van reguliere sloten in de Biotoets niet van die van experiment sloten (figuur 2). Ook in de dierversiteit verschillen ze niet. Zoals verwacht, lijken sloten van één bedrijf veel meer op elkaar dan op willekeurige andere sloten. De onderzoeksopzet, gebaseerd op een vergelijking van paren sloten binnen bedrijven werkt dus.

Deze nieuwsbrief verschijnt tweemaal per jaar.

In opdracht van:

Natuurlijk Platteland West
Postbus 649
2003 RP Haarlem
023-5162361

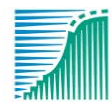
Informatie:

CLM
Harriët de Ruiter en
Adriaan Guldemond
Postbus 62
4100 AB Culemborg
0345-470700
hderuiter@clm.nl

Afdeling Milieubiologie van het CML
Kees Musters, Wim ter Keurs
Postbus 9518
2300 RA Leiden
071-5275618
musters@cml.univleiden.nl

Al met al bieden de resultaten een goed uitgangspunt voor het Slootexperiment!

Dit project wordt gefinancierd door:

Slootexperiment

Nieuwsbrief

Nummer 2: maart 2004

Eerste ervaringen van deelnemers positief

Eerste ervaringen van deelnemers positief

Waterplanten voor natuurproductiebetaling

Wat gaan we doen in het komend seizoen?

Zuiveringschap wil samen met boeren naar schonere sloten

Hoe lagen de sloten erbij in 2003?

Voor de 64 deelnemende bedrijven aan het slootexperiment zit het eerste seizoen van het slootexperiment erop. Een groot deel van de deelnemers heeft een aantal sloten geschoond met de maaikorf of ecoreiniger in plaats van met de hemos, vijzel of bak. Ook heeft een aantal deelnemers met een natuurvriendelijker gebruik van de hemos geëxperimenteerd.

Benno van Vliet uit ter Aar laat nu een aantal van zijn sloten met de maaikorf schonen. "Normaal schoon ik alle sloten met de vijzel. Het is nog te vroeg om iets over de effecten op het slootleven te zeggen, maar het viel me wel op dat de sloten die met de vijzel geschoond zijn veel langer troebel blijven. De maaikorf schoont veel mooier", vertelt Van Vliet. De reden waarom Van Vliet normaal de vijzel gebruikt is dat hij ook aan slootkantenbeheer doet. "Door het slootkantenbeheer kan ik mijn sloten pas na half september schonen. Ik zit op zachte grond. Laat in het seizoen is het risico groot dat ik door natte omstandigheden niet het land op kan. Met de vijzel is de loonwerker binnen een dag klaar, met de maaikorf ben je langer bezig", legt Van Vliet uit. Een ander nadeel van de maaikorf is dat er meer slootafval op de kant komt, bij de vijzel werd dit verder over het land verspreid.

Gerrit de Jong uit Gouderak ervaart juist dat de slootkanten van de sloten die hij met de maaikorf schoont veel groener en schoner blijven. "Je neemt veel minder grond en bagger mee dan bij de Hemos", vertelt De Jong. De reden waarom hij normaal alle sloten met de Hemos laat schonen is dat deze sneller werkt en het schonen dus goedkoper is.

Dick Meerkerk uit Streefkerk heeft geëxperimenteerd met natuurvriendelijk gebruik van de Hemos. Deze is bij de voor het experiment geselecteerde sloten zo gebruikt dat geen bagger of grond meegenomen is. "Het was geen probleem om de loonwerkers te instrueren om minder diep te schonen. Met loonwerkers kun je lezen en schrijven", vertelt hij. "Het nadeel van deze methode vind ik wel dat de wortels van biezen en liezen blijven zitten wat begroeiing van de slootkant kan versterken. Daarnaast geeft hij aan dat deze manier van schonen veel plantaardig materiaal meeneemt en weinig bagger en grond" Meerkerk vreest daardoor voor een minder stabiel talud.

Waterplanten lijken nuttig voor natuurproductiebetaling

In het Slootexperiment maken we een begin met de opzet van een betalingssysteem voor het leven in veenweidesloten. We onderzoeken of waterplanten, amfibieën, vissen en, wellicht, insecten zich daarvoor lenen. De waterplanten hebben we als eerste onder de loep genomen en de resultaten lijken veel belovend.

Studente Nicola Wagner heeft de vegetatieopnamen van 283 sloten geanalyseerd. Deze opnamen beschrijven alle aanwezige waterplanten in een stuk van 150 meter van de sloten. Op grond daarvan kun je de natuurwaarde van de sloot uitrekenen volgens een methode die algemeen wordt toegepast in de provincie Zuid-Holland.

Nicola onderzocht of er bepaalde soorten planten zijn waarvan de aanwezigheid aangeeft dat de sloot een hoge natuurwaarde heeft. Die zijn er wel, maar ze zijn zeldzaam. Een gevolg is dat als de plant aanwezig is je kunt stellen dat de sloot een hoge natuurwaarde heeft, maar bij afwezigheid kun je niet zeggen dat de sloot een lage natuurwaarde heeft. De enige uitzondering lijkt Kikkerbeet: als Kikkerbeet in een sloot voorkomt, dan heeft de sloot meestal een meer dan gemiddelde natuurwaarde en als het afwezig is een lager dan gemiddelde. Meestal, want in ruim 20% van de sloten zul je toch een foute beoordeling maken.

Daarom heeft Nicola ook onderzocht of een groep soorten niet beter werkt dan een enkele soort. Dat lijkt het geval. Ze heeft 16 soorten kunnen vinden waarvoor geldt dat, als je vier of meer van deze soorten in de sloot vindt, de sloot een meer dan gemiddelde natuurwaarde heeft. Als je meer dan vijf soorten vindt, heeft de sloot zelfs een hoge natuurwaarde.

Voor het zover is dat de 16 soorten echt als basis voor een betalingsysteem kunnen worden gebruikt moeten we eerst nog verdere tests uitvoeren. Dat gaan we komende zomer doen. De eerste vraag die we willen beantwoorden is: Blijft het systeem werken bij veranderingen in de loop der tijd? We zullen dit proberen te beantwoorden aan de hand van de jarenlange vegetatieopnamen van de provincie Zuid-Holland. Andere vragen zijn: Werkt het systeem in het veld? Kunnen de planten gemakkelijk worden herkend en gevonden? Kan de opgave van de planten worden gecontroleerd? En hoeveel zou je moeten betalen?

Krabbescheer

Gele plomp

Kikkerbeet
(Natuurmonumenten, 1971)

Wat gaan we doen in het komend seizoen?

Al in januari kondigden de eerste sneeuwklonkjes de komst van de lente aan. Toch liet deze nog even op zich wachten. Sneeuwbuien in februari gaven ons nog een echt wintergevoel. Nu zijn we halverwege maart en breekt de lente toch langzaam door. De eerste mest is weer uitgereden en het zal nu niet zo lang meer duren voor de eerste koeien weer in de wei staan. Dat betekent dat we ook met de activiteiten van het slootexperiment weer verder gaan.

Experimenten

De belangrijkste activiteiten in dit seizoen zult u zelf uitvoeren; het experimenteren met natuurvriendelijk sloot-schonen en/of baggeren volgens de vorig jaar opgestelde onderhoudsplannen. Als u nog vragen heeft over deze plannen kunt u ten allen tijde contact opnemen met CML of CLM (zie achterkant van deze nieuwsbrief).

Startbijeenkomst

Op 1 april starten we het seizoen van 2004 met een bijeenkomst voor alle deelnemers aan het sloot-experiment. Tijdens deze bijeenkomst praten we u bij over de resultaten van het afgelopen jaar en over de activiteiten die we in het komend seizoen gaan organiseren. Ook zullen we aandacht besteden aan de zogeheten Biotoets, een eenvoudige methode waarmee u zelf de kwaliteit van uw sloten kunt bepalen. We willen u vragen de Biotoets dit seizoen zelf toe te passen. De startbijeenkomst vindt plaats op donderdag 1 april op de proefboerderij te Zegveld, van 12.00-15.00 uur. Voor een lunch wordt uiteraard gezorgd.

Open dagen en demonstratie dagen

Net als in 2003 willen we ook dit jaar het slootexperiment onder de aandacht brengen bij andere boeren en bij burgers. Daarom zullen we weer aansluiten bij open dagen die georganiseerd zullen worden voor De Week van het Platteland (september) en bij de open dagen van de biologische landbouw 19 en 20 juni). We zullen laten zien wat er allemaal aan plantjes en beestjes in de sloot te vinden is en kunnen de deelnemers onderling hun ervaringen met het natuurvriendelijk slootbeheer uitwisselen. U kunt een uitnodiging hiervoor tegemoet zien. In 2004 zullen we u ook de mogelijkheid bieden demonstratiedagen bij te wonen, waarin het gebruik van verschillende typen machines voor baggeren en schonen wordt toegelicht. Deze zullen naar alle waarschijnlijkheid later in het seizoen georganiseerd worden.

Zuiveringsschap wil samen met boeren naar schonere sloten

In het zuidelijk deel van de provincie Zuid-Holland is het Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden (ZHEW) verantwoordelijk voor een goede kwaliteit van het oppervlaktewater. Omdat natuurvriendelijk slootbeheer daar aan bij kan dragen, steunt ZHEW het Slootexperiment.

"Wij zijn benieuwd hoeveel animo er bij agrariërs is om natuurvriendelijk slootbeheer te gaan toepassen," zegt Wim Twisk, medewerker bij het Zuiveringsschap. "Als blijkt dat er voldoende belangstelling is en dat het ook echt wat oplevert, kunnen wij kijken hoe we natuurvriendelijk slootbeheer door agrariërs kunnen stimuleren." ZHEW denkt daarbij aan een vorm van resultaatbeloning (financiële beloning voor de aanwezigheid van bijzondere waterplanten en/of -dieren). "Het Slootexperiment biedt ons mooi de gelegenheid om het op kleine schaal uit te proberen en de consequenties van natuurvriendelijk slootbeheer eerst goed in beeld te brengen," zegt Twisk.

Resultaatbeloning ter verbetering van de waterkwaliteit is nieuw voor waterbeheerders. Twisk hoopt dat het Slootexperiment uitwijst hoe je zo'n systeem nu praktisch het beste kunt organiseren. Welke maatregelen moet je stimuleren, welke waterplanten of -dieren zijn goede indicatoren voor een verbeterde waterkwaliteit, hoe kun je agrariërs het beste stimuleren? Antwoorden op deze vragen moeten resultaatbeloning voor natuurvriendelijk slootbeheer mogelijk maken.

"Op dit moment vindt er nog geen daadwerkelijke stimulering van natuurvriendelijk slootbeheer door particulieren plaats. Wel proberen we in overleg met de waterschappen ervoor te zorgen dat zij het onderhoud van de hoofdwatergangen op een zo natuurvriendelijk mogelijke wijze uitvoeren," legt Twisk uit.

"We hopen met dit project ook een voorbeeld voor andere overheden te stellen," zegt Twisk. Het zou goed zijn als bijvoorbeeld de rijksoverheid het natuurvriendelijk beheer van sloten zou stimuleren. Dan voorkom je dat waterschappen verschillende maatstaven hanteren en erken je als rijksoverheid dat een goede waterkwaliteit voor zowel boer, plant als dier belangrijk is.

"Daarnaast zouden we de resultaten van natuurvriendelijk slootbeheer door melkveehouders in het veenweidegebied ook graag doorvertalen naar andere situaties," geeft Twisk aan. Hij denkt dan aan bijvoorbeeld sloten in kleigebieden met akkerbouw of in natuurgebieden. "In natuurgebieden zouden we hogere doelen voor de waterkwaliteit kunnen stellen door afspraken met de terreinbeheerders te maken over het onderhoud."

Hoe dan ook, tot nu toe is een belangrijk resultaat dat ZHEW in contact kan treden met de agrariërs over natuurvriendelijk slootbeheer. Twisk: "We hopen in ieder geval te horen wat de boeren zelf willen en kunnen doen."